

Kétszázhatvan éve született Benedek Mihály, református püspök

Tolna megye több szülötte ért el valamilyen egyháznagy rangot, gondoljunk csak az ozorai *Bubics Zsigmond* (1821–1907) római katolikus püspökre, a bonyhádi *Virág Ferencre* (1869–1958), vagy a lengyeli születésű *Cserháti Józsefre* (1914–1994). A reformáció idején vármegyénk egyik mozgalmas területe volt a protestáns prédikátorok munkálkodásának. Itt született Méliusz Juhász Péter, itt terjesztette tanait Sztárai Mihály. Külhonban tanult prédikátorok, tanítók egész sora fordult meg hosszabb-rövidebb időre a megyében. Elsősorban Tolnán voltak tevékenyek, ahol országos hírű protestáns főiskola is működött. A megye akkori legnagyobb lélekszámú településén tanított *Detsi István*, *Decsi Gáspár*, *Kecskeméti Mező János*, *Tolnai Fabricius Bálint*. *Decsi* (Csimor) *János* a tolnai főiskolával együtt települt át Debrecenbe. *Eszéki István* és *Herczegszöllösi Gáspár* tolnai lelkészek más megyében lettek egyházuk (az akkor még több helyütt egyként kezelt kálvinisták és lutheránusok) püspökei. Az 1500-as évek közepén népességében is számottevő Tolna nagy hírű intézményének párja a Baranya megyei Szentlőrinc főiskolája volt. Nem ok nélkül maradt ránk a mondas az okos emberről: *megjárta Tolnát, Baranyát*.

Az 1774-ben épült nagydorogi református templom. Barokk tornyát 1784-ben emelték. (Fotó: Tancsa Gábor)

Kései utódaik egyike a nagydorogi születésű *Benedek Mihály*. Tudjuk róla, hogy Látos Erzsébet és Benedek András jó képességű fia 1748-ban látta meg a napvilágot. A szülőfalujától messzi Pozsony vidékéhez tartozó Modor községbe ment gimnáziumba, majd a debreceni teológián folytatta tanulmányait. Megjárta a legjobb svájci, holland, angol és német egyetemeket is, tanult Basel, Utrecht, Oxford és Halle városban. Hittudományi tanulmányai mellett szívesen foglalkozott nyelvészettel. Feljegyezték róla, hogy elsajátította a latin, német, szlovák, görög, héber, arab, francia és cigány nyelvet. Ismereteit szerkesztőként is hasznosította, közreműködött a bécsi kiadású *Debreceni grammatika* című munka kiadásában (1795). Benedek egyik bírálója volt Földi János polihisztor (1755–1801) díjnyertes dolgozatának, melyet a szerző a magyar nyelv tanítóinak szánt tankönyv pályázatára készített. Ez a tanulmány is része lett a nyelvújító szándékú *Debreceni grammatikának*. Az ő ösztönzésére írta *Mondolat* című művét Kazinczy barátja, Szentgyörgyi József debreceni orvos.

Benedek Mihály gyorsan haladt az egyházi tisztségek rangsorában. Huszonkilenc éves (1777), amikor lelkésznek fogadják Debrecenbe. 1791-ben tiszántúli egyházkerületi jegyző, majd 1798-ban főjegyző. Műveivel tekintélyt szerzett magának a református egyház beszéd- és imairadalomban jeleskedő férfiai között. Szerepet vállalt az egyházi énekek XIX. század eleji megreformálásában. Ötvennyolc éves korában választották püspöknek, haláláig betöltötte magas tisztségét. Küzdelmes pályája során – egyházkerülete autonómiáját féltve – hadakoznia kellett az uralkodónak az egyházi ügyekbe történő túlzott befolyása ellen. Felfogásának érvényesítésében 73 éves korában bekövetkezett halála akadályozta meg. Gazdag életútját Debrecenben fejezte be 1821. április 23-án.

Kaczián János